

Fler auktoriserade tolkar – vägen dit

I regleringsbrevet för budgetåret 2017 uppdrog regeringen åt Kammarkollegiet att utveckla och anpassa auktorisationsverksamheten till samhällets förändrade tolkbehov. Kammarkollegiet ska lämna en kartläggning och en analys av hur samhällets efterfrågan på auktoriserade tolkar bättre kan tillmötesgåas genom kollegiets auktorisationsverksamhet. Uppdraget syftar till att öka genomströmningen i myndighetens kunskapsprov och därmed skapa förutsättningar för fler tolkautorisationer. Kammarkollegiet ska öka antalet muntliga och skriftliga provtillfällen och lägga särskilt fokus på de språk där samhällets tolkbehov är störst.

Kammarkollegiets redovisning ska lämnas till regeringen senast den 15 april 2017.

Rapporten har tagits fram av Ulf Rehnberg, avdelningschef för Rättsavdelningen och Ivett G Larsson, handläggare. I beredningen har även handläggarna Lisa Kraft och Anna Källberg deltagit.

Innehåll

Sammanfattning.....	6
1 Rapportens syfte och innehåll	8
2 Auktorisation av tolkar.....	9
2.1 Syftet med tolk auktorisation och dess utveckling.....	9
2.2 Auktorisationsprov – ett yrkesprov för tolkar.....	11
2.3 Vilka kunskapskrav ställs för att bli auktoriserad tolk	11
2.4 Hur auktorisationsprovet går till	12
2.4.1 Det skriftliga provet	12
2.4.2 Det muntliga provet	13
2.5 Prov för rättstolk och sjukvårdstolk.....	13
2.6 Hur provet för auktorisation som tolk tagits fram.....	14
2.7 Granskning och uppföljning av proven	15
2.8 Sammanfattande kommentarer om provformatet	15
3 Språkbehov och tolkanvändning.....	18
3.1 Metod.....	18
3.2 Hur möter auktorisationen tolkanvändningen i samhället?	19
3.2.1 Språk med störst efterfrågan.....	19
3.2.2 Samhällets förfogande över auktoriserade tolkar	21
3.3 Rättstolk respektive sjukvårdstolk.....	24
3.4 Nationella minoritetsspråk.....	24
4 Tolkar under utbildning	25
5 Utgångspunkter för att anpassa auktorisationen	27
5.1 Tillgänglighet, enkelhet och kännedom.....	27
5.2 Behov av nya auktorisationsspråk.....	28
5.2.1 Amhariska, armeniska, georgiska, mongoliska, pashto och urdu.....	28
5.2.2 Övriga språk	29

6	Åtgärder för att utveckla och anpassa auktorisationen	30
6.1	Generella åtgärder för auktorisation av tolkar.....	30
6.1.1	Fler språk.....	30
6.1.2	Fler provtillfällen	30
6.1.3	Tydliga ansökningsperioder	31
6.1.4	Fler provorter.....	32
6.1.5	Fler språk inför varje provomgång.....	33
6.1.6	Snabbare granskningsförfarande.....	33
6.2	Åtgärder inriktade på auktorisation av rättstolk och sjukvårdstolk.....	34
6.2.1	Fler provtillfällen	34
6.2.2	Färre skriftliga delprov och minskad provtid.....	34
6.2.3	Färre muntliga delprov	35
7	Konsekvensanalys	36
7.1	Skriftliga prov	36
7.1.1	Prognos för provdeltagande.....	36
7.1.2	Fler provspråk	37
7.1.3	Ansökningstider och fler provtillfällen	37
7.1.4	Färre skriftliga delprov för rätts- och sjukvårdstolkar.....	38
7.1.5	Snabbare granskningsförfarande.....	39
7.2	Muntliga prov	39
7.2.1	Prognos för provdeltagande i de muntliga proven	39
	Bilaga 1: Gemensam europeisk referensram för språk (CEFR).....	41
	Bilaga 2: Tolkauktoriseringer per språk.....	43
	Bilaga 3: Nya tolkauktoriseringer under perioden 2012-2016:	44

Diagram och tabeller

Diagram 1	Provdeltagande i tolkprov mellan 2010 och 2016	10
Diagram 2	Antal godkända i skriftliga respektive muntliga prov i talade språk	16
Tabell 1	Frekvenstabell tolkuppdrag	20
Tabell 2	Mest frekventerade språk i auktorisationsproven för tolkar	20

Tabell 3 Uppdrag utförda av auktoriserade tolkar i språk där tillgången är god	22
Tabell 4 Uppdrag utförda av auktoriserade tolkar i språk där tillgången är mindre god	22
Tabell 5 Förmedlade tolkupdrag i vissa icke-auktoriserbara språk.....	28
Tabell 6 Provdeltagare i skriftliga prov 2012-2016	36
Tabell 7 Prognos provdeltagare i skriftliga prov 2017-2019	36
Tabell 8 Provdeltagare endast underkända i del 3 vid rätts- och sjukvårdstolkningssproven 2014-2016.....	38
Tabell 9 Provdeltagare i muntliga prov 2012-2016	40
Tabell 10 Prognos provdeltagare i muntliga prov 2017-2019	40
Tabell 11 Gemensamma referensnivåer: den globala skalan	41
Tabell 12 Gemensamma referensnivåer: kvalitativa aspekter av muntlig språkanvändning, nivå C1.....	42
Tabell 13 Auktorisationer per språk den 31 mars 2017	43
Tabell 14 Nya auktorisationer 2012-2016	44

Sammanfattning

I rapporten redovisas följande åtgärder för att utveckla och anpassa auktorisationsverksamheten till samhällets förändrade tolkbehov.

Generella åtgärder för auktorisation av tolkar

- *Fler språk*

Kammarkollegiet erbjuder auktorisationsprov i fem nya språk: armeniska, georgiska, mongoliska, pashto och ukrainska. Därmed ökar antalet auktoriserbara språk från fyrtio till fyrtiofem från och med september 2017.

- *Fler provtillfällen*

Kammarkollegiet ordnar auktorisationsprov vid tre stora provomgångar per år i stället för två. Kollegiet genomför två ordinarie provomgångar i alla språk – en i februari och en i september. Dessutom genomförs i maj en extra provomgång i fem prioriterade språk.

- *Tydliga ansökningsperioder*

Ansökningsperioderna blir oktober för provet i februari, januari för det extrainsatta provet i maj samt april för provet i september. Ansökan är bindande.

- *Fler provorter*

Kammarkollegiet erbjuder ordinarie prov i Stockholm, Göteborg och Lund. Det extrainsatta provet i maj genomförs på endast en ort. Tre nya provorter, Luleå, Sundsvall och Linköping tillkommer. Umeå utgår som provort.

- *Fler språk inför varje provomgång*

Kammarkollegiets språkplan frångås under de kommande tre åren. Tolkprov ordnas vid de ordinarie provomgångarna i februari och september med ledning av inkomna ansökningar. I maj ordnas prov i fem prioriterade språk.

- *Snabbare granskningsförfarande*

Två bedömare granskar terminologiprovet från svenska. Proven granskas av bedömarna parallellt men var för sig.

Åtgärder inriktade på auktorisation av rättstolk och sjukvårdstolk

- *Fler provtillfällen*

Antalet provomgångar fördubblas. Två provomgångar per år ordnas i varje specialistkompetens.

- *Färre skriftliga delprov och minskad provtid*

Del 3 (terminologiprov från tolkspråk till svenska) utgår som delprov. Som en följd av detta blir skrivtiden kortare.

- *Färre muntliga delprov*

Muntligt realiaförhör utgår som provmoment.

1 Rapportens syfte och innehåll

Rapportens syfte är att presentera ett antal åtgärder kring auktorisationsförfarandet för att möta samhällets förändrade tolkbehov. Åtgärderna omfattar både proven för auktorisation som tolk och proven för bevis om speciell kompetens som rättstolk respektive sjukvårdstolk. De siktar på att göra auktorisationsproven mer tillgängliga samt öka genomströmningen av provdeltagare – främst i de språk där bristen på kvalificerade tolkar är störst. Förändringarna är kopplade till det ökade anslag som beslutats avseende Kammarkollegiets budget för 2017.

I rapporten redogör Kammarkollegiet i korta drag för dagens auktorisationsprov för tolkar. Vidare redovisas uppgifter om de tolkanvändande myndigheternas nuvarande språkbehov. Möjligheterna att ordna fler auktorisationsprov utifrån befintliga handläggare- och bedömarresurser kartläggs och de konsekvenser som åtgärderna innebär analyseras.

Kammarkollegiet har tagit fram och studerat uppgifter över antalet provdeltagare. Statistiken speglar de senaste 23 provomgångarna för prov för auktorisation som tolk mellan 2006 och 2017. Kollegiet har också gått igenom antalet auktorisationer i varje språk för att se vilka språk som behöver förstärkas.

Det pågår en kontinuerlig utveckling av auktorisationsverksamheten. I denna rapport redovisas endast de åtgärder som Kammarkollegiet genomfört sedan förslagen i Budgetpropositionen 2017 blev kända och de som kommer att genomföras under 2017. Åtgärder som syftar till att utveckla verksamheten på längre sikt, bland annat en högre grad av digitalisering, behandlas inte i rapporten.

2 Auktorisation av tolkar

2.1 Syftet med tolkauktorisation och dess utveckling

I Sverige förs tusentals tolkade samtal varje dag mellan olika representanter för myndigheter, offentlig förvaltning och personer som inte behärskar svenska eller som är hörselskadade. Att få tala sitt modersmål, inte minst i kontakt med myndigheter, är en laglig rätt i Sverige oavsett om man talar svenska, samiska, arabiska eller teckenspråk.

Det är av yttersta vikt att samhällets tolkservice håller god kvalitet. Förtroendet för rättsväsendet, vården och för myndigheter i största allmänhet får inte rubbas på grund av en dåligt utförd tolkning. Samhället behöver kompetenta tolkar som verkar för och garanterar att informationen i samtal mellan exempelvis läkare och patient, polis och brottsoffer eller handläggare och asylsökande överförs korrekt, med hög språklig standard och bibehållen stilvalör.

För dem som behöver språklig assistans är det mycket svårt att avgöra om kvaliteten på tolkningen är bra.

Syftet med auktorisationen är att synliggöra de tolkar som har goda språk- och tolkningsfärdigheter och ett professionellt förhållningssätt, genomsyrat av god tolksed. Med hjälp av språkexperter och sakkunniga kontrollerar Kammarkollegiet att de tolkar som ansöker om auktorisation har de kunskaper och färdigheter som krävs och att de behärskar sina språk på en hög nivå.

Den statliga auktorisationen av tolkar infördes 1976. Proven hade i stort sett samma utformning och innehåll under nästan fyra decennier. I takt med en ökande invandring har behovet av tolkade samtal, liksom antalet tolkspråk, vuxit. Till följd av utvecklingen har antalet anmälda till tolkprovet ökat. Även innehållet i de tolkade samtalen har förändrats, liksom tekniken och tolkarnas tillgång till hjälpmedel.

Fram till 2014 innebar varje skriftlig provomgång en tungrodd och långsam process med en rad omprövningsärenden som följd. Det skriftliga provet, vars syfte var att ta fram kvalificerade provdeltagare till de muntliga proven, fungerade inte som ett effektivt gallringsinstrument. Andelen godkända tolkar i de kostsamma muntliga proven var för låg i förhållande till antalet godkända i de skriftliga proven. Anledningen till underkännande var i många fall provdeltagarnas bristfälliga språkkunskaper i svenska.

2013 påbörjade Kammarkollegiet ett arbete med syftet att effektivisera provförfarandet och anpassa provinnehållet till de rådande omständigheterna. Det

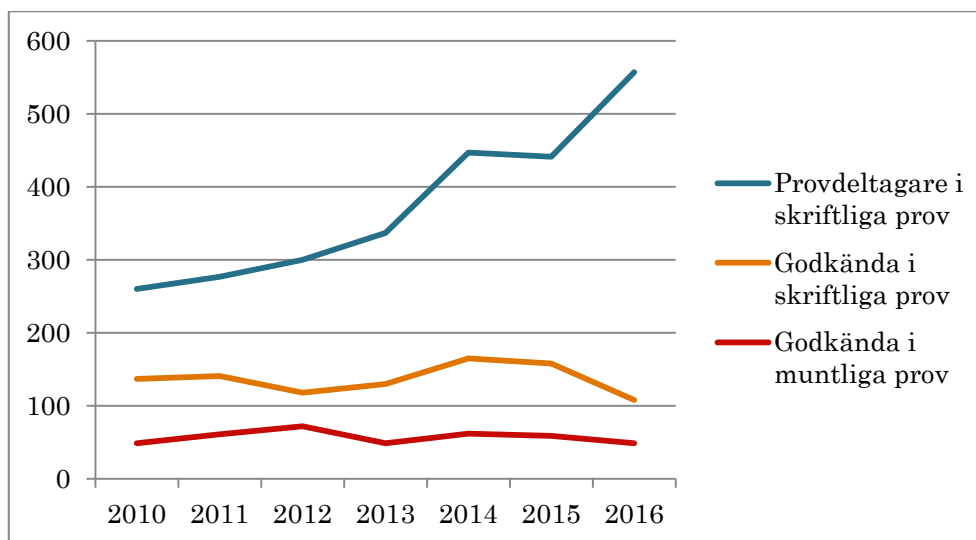
primära målet var att säkerställa validitet och reliabilitet¹ i auktorisationsprovets skriftliga delprov. Ett annat mål var en rättssäkrare och snabbare rättningsprocess och ett provförfarande som säkerställer innehållsmässigt jämna prov vid varje provomgång oavsett språk. Proven skulle även ha likvärdig svårighetsgrad över tid. De skriftliga proven skulle också på ett säkrare sätt gallra fram provdeltagare med bättre förutsättningar för att klara de muntliga proven. Ambitionen var även att skapa en plattform för att i framtiden möjliggöra en övergång till digitala skriftliga tolkprov.

I september 2014 genomfördes det första skriftliga provet enligt den nya provmodellen. Det är denna provmodell som gäller i dag.

Auktorisationsförfarandet bygger på att enskilda ansöker om att bli auktoriserade tolkar i ett språk. Auktorisationen sker på två nivåer: på grundläggande nivå för att bli auktoriserad tolk (AT) och på specialistnivå inom rätts- och sjukvårdstolkning (RT respektive ST). Auktorisationsproven är öppna för alla, medan till rätts- och sjukvårdstolkningsproven är endast auktoriserade tolkar berättigade att söka. Auktorisationen är avgiftsbelagd och kostar 2 300 kronor.

Grafen nedan visar provdeltagandet i tolkproven mellan 2010 och 2016. Trots ett stadigt ökande antal provdeltagare i de skriftliga proven har antalet auktorisationer inte ökat i motsvarande grad.

Diagram 1 Provdeltagande i tolkprov mellan 2010 och 2016

¹ Validitet avser att säkerställa att det som mäts är relevant i sammanhanget. Reliabilitet avser att säkerställa att mätningen sker på ett tillförlitligt sätt.

Kammarkollegiets auktorisationsverksamhet består i dag av åtta handläggare och en bedömarkår på cirka 120 aktiva språk- eller ämnesexperter. Bedömarna är inte anställda vid kollegiet, utan arbetar som uppdragstagare. Granskningsuppdragen vid auktorisationsproven är normalt bedömarnas bisyssla som de utför i mån av tid. Det är ofta samma bedömare som tar fram och granskar de skriftliga proven och även medverkar vid de muntliga proven. I vissa språk är tolkbedömarna även engagerade som bedömare vid Kammarkollegiets translatorsprov.

2.2 Auktorisationsprov – ett yrkesprov för tolkar

Villkoren för auktorisation som tolk framgår av 4 § förordning (1985:613) om auktorisation av tolkar och översättare och omfattar kortfattat tre kriterier: den sökande ska vara myndig, ska ha godkänts i Kammarkollegiets kunskapsprov och vara känd för redbarhet och även i övrigt vara lämplig som tolk.

Auktorisationsprovet är ett kvalificerat yrkesprov. Målgruppen för auktorisationsprovet är verksamma tolkar som, efter fullgjord tolkutbildning eller genom praktisk tolkerfarenhet, har tillägnat sig den kompetens som behövs för att arbeta som professionell tolk och därigenom uppnått en kunskaps- och färdighetsnivå som krävs för att klara auktorisationsprovet.

Trots att provet har en tydlig målgrupp ställs inga förkunskapskrav eller formella utbildnings- eller verksamhetskrav på de sökande. Bland provdeltagarna kan därför finnas både erfarna tolkar och personer utan någon som helst utbildning eller praktisk yrkeserfarenhet. Detta leder till stora skillnader i provdeltagarnas resultat.

2.3 Vilka kunskapskrav ställs för att bli auktoriserad tolk

Auktorisationsprovet mäter tolkningstekniska och språkliga färdigheter och teoretiska kunskaper inom ämnesområden som den yrkesverksamma tolken möter i sin vardag. Kunskapsprovets innehåll är fastställt i 8-9 §§ Kammarkollegiets tolkföreskrifter (KAMFS 2016:4). Svårighetsnivån i provet ligger i linje med de krav som rimligen kan ställas på en kvalificerad tolk för att denne ska kunna utföra sitt uppdrag på ett sätt som bidrar till en hög grad av rätts- och patientsäkerhet i Sverige. Syftet med auktorisationsprovet är att ta fram tolkar som uppfyller dessa höga krav.

Följande ämnesområden ingår i provet:

- sociala och samhällsfrågor
- arbetsmarknad och utbildning
- vård och omsorg (finns även på specialistnivå)
- juridik (finns även på specialistnivå)
- migration

- tolketik och tolkningsteknik

För att godkännas i auktorisationsprovet ska tolken

- behärska både svenska och tolkspråket och vara insatt i båda språkens ordförråd, grammatik och uttrycksmöjligheter,
- ha god läsförståelse och skrivkunnighet,
- kunna utföra en tekniskt tillfredsställande tolkning med god informationsöverföring,
- visa god kunskap i god tolksed,
- ha erforderliga terminologi- och realiakunskaper inom de ovan nämnda ämnesområdena,
- vara väl insatt i det svenska samhällets organisation, och
- ha fysiska och psykiska förutsättningar, exempelvis god hörsel, koncentrationsförmåga och gott minne för att kunna prestera en godkänd tolkning.

2.4 Hur auktorisationsprovet går till

Kammarkollegiets auktorisationsprov består av ett skriftligt och ett muntligt prov.

2.4.1 Det skriftliga provet

Det skriftliga provet för auktorisation som tolk är ett gallringsprov och består av tre delar: ett realiaprov, ett språkfärdighetsprov i svenska och ett terminologiprov från svenska till tolkspråket. Det skriftliga provet är identiskt för alla skrivande oavsett tolkspråk. Realiaprovet och terminologiprovet utgår ifrån de ämnesområden som ingår i kunskapskraven.

Realiaprovet (del 1) består av 60 flervalsuppgifter inom de sex ämnesområden som ingår i Kammarkollegiets kunskapskrav. Varje fråga har fyra svarsalternativ varav ett svar är korrekt (a, b, c, d). Provet rättas av handläggare vid kollegiet. Gränsen för godkänt är 75 procent korrekta svar.

Språkfärdighetsprov i svenska (del 2) innehåller 60 uppgifter i form av flervalsfrågor. Delprovet består av två texter med 20 luckor vardera och av 20 grammatikuppgifter med korta replikskiften med luckor. Varje uppgift har fyra svarsalternativ varav ett svar är korrekt (a, b, c, d). Även det provet rättas av Kammarkollegiets handläggare. Gränsen för godkänt är 75 procent korrekta svar.

Terminologiprovet (del 3) består av 60 uppgifter innehållande dels 20 markerade ord/uttryck i kontext, dels 40 termer inom ämnesområdena sociala och samhällsfrågor, arbetsmarknad och utbildning, vård och omsorg samt juridik och migration. Orden och termerna ska översättas till tolkspråket. Provdelen tas fram av

Kammarkollegiets personal men granskas av externa språkbedömare. Denna del av provet rättas av en språkbedömare och rättningen granskas sedan av en medbedömare. Innan beslut fattas kontrollerar Kammarkollegiet rättningsprotokollet och granskningen på ett övergripande plan. Gränsen för godkänt är 80 procent korrekta svar.

Realiaprovet och språkfärdighetsprovet i svenska granskas först. Om resultatet inte är godkänt i dessa delar granskas inte terminologiprovet. Om alla tre delprov i det skriftliga provet är godkända kallas tolken till ett muntligt prov.

Inför varje skriftligt prov väljer Kammarkollegiet ut provuppgifterna i del 1 och del 2 ur en frågebank som innehåller flera hundra provuppgifter vardera. Kollegiet återanvänder provuppgifterna vid fler tillfällen, vilket garanterar att provdeltagarnas kunskaper i hög grad mäts utifrån samma förutsättningar. Innehållet i del 3 varierar däremot från provomgång till provomgång.

2.4.2 Det muntliga provet

I det muntliga provet ingår tre-fyra rollspel inom ovan nämnda ämnesområden och ett förhör i tolkningsteknik och tolkens yrkesetik. Provet avläggs inför en bedömarkommitté. I bedömarkommittén ingår en provledare från Kammarkollegiet, en eller två språkexperter, en modersmålstalande språkassistent i det aktuella tolkspråket och en svenskspråkig rollspelsassistent.

Syftet med bedömningen av rollspelen är att avgöra om tolken uppfyller minimikraven för en auktoriserad tolk. Det muntliga provet är utformat så att det ska säkerställas att alla examinander provas under samma förutsättningar. Tolkarnas prestation utvärderas utifrån gemensamma bedömningskriterier med utgångspunkt i fastställda språkliga och tolkningstekniska faktorer.

2.5 Prov för rättstolk och sjukvårdstolk

Det skriftliga provet för speciell kompetens som rättstolk och sjukvårdstolk består i dag av ett realiprovet inom juridik respektive vård och omsorg, ett terminologiprovet från svenska till tolkspråket och ett terminologiprovet från tolkspråket till svenska. Samtliga delprov granskas av externa bedömare.

I det muntliga provet ingår två längre rollspel och ett realiaförhör inom specialistområdet. Tolkar som ansöker om rättstolkningskompetens ska även genomgå ytterligare ett moment, så kallad prima vista-tolkning, där de muntligen översätter ett skriftligt dokument. Bedömarkommittén är den samma som vid muntliga prov för grundauktoriseringen, men kompletteras vid auktorisation av rättstolk respektive sjukvårdstolk med en sakkunnig inom juridik eller vård och omsorg beroende av vilken specialkompetens som det är fråga om.

2.6 Hur provet för auktorisation som tolk tagits fram

Frågebankens provuppgifter för del 1 har tagits fram av en professionell provkonstruktör med bakgrund från Högscoleprovet. Varje provuppgift har granskats, kommenterats och godkänts av en expertgrupp bestående av representanter för folkbildningens tolkutbildningsanordnare (Myndigheten för yrkeshögskolan/Åsa folkhögskola), tolkanvändande myndigheter (Migrationsverket, Domstolsverket och Gränspolisen) och tolkförmedlingar (Tolkservicerådet). I gruppen ingick också en sakkunnig från Hälsouniversitetet vid Linköpings universitet och auktoriserade tolkar i arabiska, ryska respektive teckenspråk, varav två tolkar även företrädde Kammarkollegiets bedömarkår. Utgångspunkten för expertgruppens arbete var att säkerställa provuppgifternas relevans och svårighetsgrad i förhållande till de ämneskunskaper som kvalificerade tolkar förväntas ha i samband med vanligt förekommande tolkuppdrag.

Expertgruppen har också bidragit till framtagningen av en provspecifikation vars syfte var att synliggöra de särskilda kunskapskrav som sorterar under delprovets olika rubriker för varje ämnesområde. För att bistå provdeltagarna i sina förberedelser har Kammarkollegiet tagit fram en lista med lästips och ett digitalt självtest som finns på Kammarkollegiets webbplats. Samtliga provuppgifter i del 1 har konstruerats med stöd av provspecifikationen och utifrån de böcker och kompendier som förekommer på lästipslistan. Lästipslistan innehåller exempel på studiematerial som också används vid tolkutbildningar inom folkbildningen.

Del 2 testar funktionell språkfärdighet. Provuppgifterna har tagits fram av två konsulter med förflutet som provkonstruktör för nationella prov i svenska för invandrare (SFI) respektive Högscoleprovets verbala del. Med utgångspunkt i nivå C1 enligt CEFR² (Gemensam europeisk referensram för språk) skräddarsyddes del 2 för att möta tolkanvändarnas krav på en kvalificerad tolks lexikala, textuella, grammatiska och idiomatiska kunskaper i svenska. Svårighetsnivån C1 har bedömts vara lämplig miniminivå för auktoriserade tolkar och har fastställts i samråd med provkonstruktörerna.

Även för del 2 finns en provspecifikation där delprovets innehåll och svårighetsgrad samt exempel på provuppgifter framgår. Provspecifikationen har tagits fram av en av provkonstruktörerna.

Det enhetliga provmaterialet medför en hög grad av rättssäkerhet i prövningen av sökandena. Alla tre skriftliga delprov är lika för samtliga provdeltagare oavsett vilket språk auktorisationsprovet avser. Provet har hög tillförlitlighet och bedöms ha en hög träffsäkerhet avseende det som är relevant och aktuellt för den professionella tolkkåren.

² CEFR, se bilaga 1.

2.7 Granskning och uppföljning av proven

För att kvalitetssäkra det nya provformatet för del 1 och del 2 utifrån tidsåtgång och innehåll genomfördes ett antal utprovningar i olika test- och kontrollgrupper innan provformatet togs i bruk första gången. Analysmetoden som användes vid utprovningarna heter CCT (Klassisk testteori) och är en av de vedertagna metoderna inom provkonstruktion.

Kammarkollegiet utvärderar de enskilda provuppgifterna och analyserar provresultaten efter varje skriftligt provtillfälle enligt nyss nämnda analysmodell. Alla provuppgifter som visar icke-önskvärda värden omarbetas eller byts ut.

Provformatet med flervalsfrågor i del 1 och del 2 har förenklats granskningsprocessen avsevärt. Bedömningen sker utifrån facit där endast ett svar är korrekt. Formatet lämnar med andra ord inget utrymme för subjektiv tolkning av en provdeltagares svar. Svaren i del 1 och del 2 överförs för att rättas digitalt och används därefter som underlag för analys av provresultatet och av de enskilda provuppgifterna.

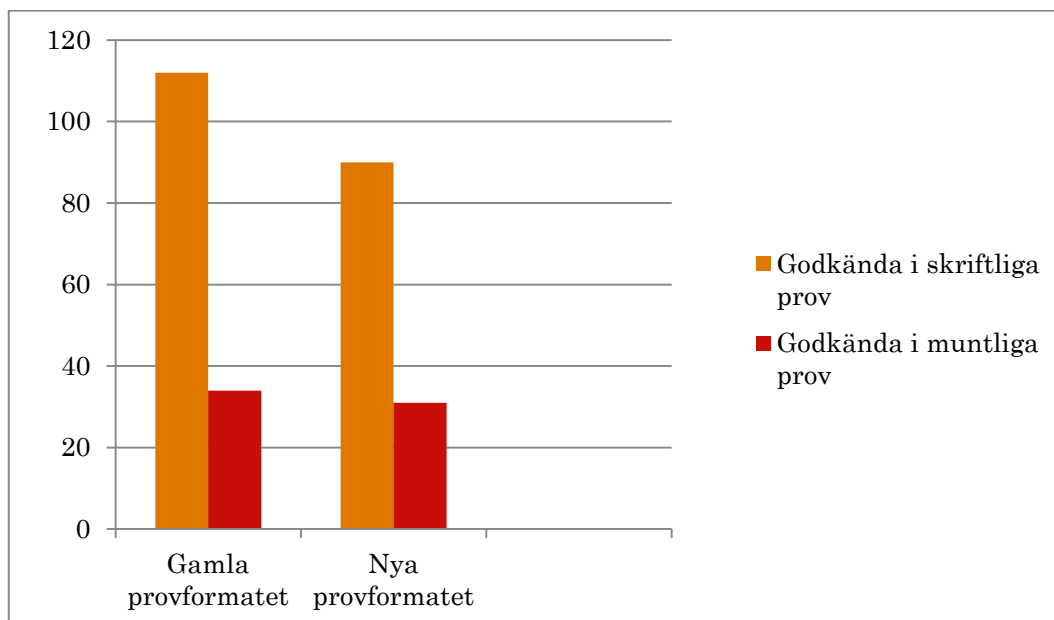
Med hjälp av analysresultatet ges en överblick över frågebanksens uppgiftsbestånd och man kan enkelt välja ut de 60 provuppgifter som ska ingå i ett provpaket vid ett skriftligt prov. Variationen mellan uppgiftskategorierna och mellan uppgifternas svårighetsnivå förblir densamma oberoende av vid vilket provtillfälle provpaketet används. Del 1 och del 2 bedöms ha en mycket hög validitetsgrad genom den nya framtagnings-, gransknings- och utvärderingsprocessen.

2.8 Sammanfattande kommentarer om provformatet

Nuvarande provformat, som började tillämpas 2014, har medfört att auktorisationsproven är mer tillförlitliga och rättssäkra än tidigare. Det har lett till att antalet omprövningsärenden och klagomål kring rättningen har minskat. Provet är anpassat för att innehållsmässigt svara mot rådande förhållanden i en tolks vardag och ger också en effektivare gallring inför de muntliga proven än tidigare provmodell. Andelen godkända tolkar i de muntliga proven har sakta börjat öka jämfört med tidigare prov.

Diagrammet nedan visar provresultatet för tolkar som skrev auktorisationsprovet i talade språk (ej teckenspråk). Kolumnen *Gamla provformatet* avser de fem sista provomgångarna med det gamla formatet (2012, 2013 och våren 2014), medan kolumnen *Nya provformatet* visar statistik för de fem senaste provomgångarna med det nya formatet (hösten 2014, 2015 och 2016.) Sammanlagt deltog 621 personer vid de skriftliga proven med det gamla provformatet och 941 personer vid de skriftliga proven med det nya formatet.

Diagram 2 Antal godkända i skriftliga respektive muntliga prov i talade språk

Trots att antalet provdeltagare i de skriftliga proven har ökat, har antalet godkända i det muntliga provet i princip varit oförändrat. Det skriftliga provet fungerar numera bättre än tidigare som gallringsinstrument för att ta fram de tolkar som har förutsättningar för att klara det muntliga provet. Det nya provformatet genererar färre godkända skriftliga prov, vilket minskar det antal muntliga prov som behöver genomföras. Trots färre deltagare i de muntliga proven är alltså antalet auktorisationer i stort sett oförändrat. Kammarkollegiets erfarenhet är att antalet provdeltagare med bristfälliga språkkunskaper i svenska har blivit färre i de muntliga proven efter att det nya skriftliga provet infördes. Det nya provformatet har därmed minskat kostnaderna för muntliga prov som inte leder till auktorisation.

Provformatet har också lett till att skrivtiden har förkortats från fem timmar till tre. Granskningstiden för terminologiproven har halverats, vilket leder till att de muntliga proven kan bokas och genomföras snabbare än förr. Allt detta har bidragit till en snabbare genomströmning av provdeltagare i auktorisationsprovets samtliga delar.

Provformatet möjliggör att skriftliga prov kan genomföras med tätare intervaller, för fler provdeltagare och i fler språk än förut. Provet är också förberett för att i framtiden kunna ges digitalt eftersom flervalssuppgifterna i del 1 och del 2 kan besvaras på dator.

Tillsammans med de kortfilmer som finns på webben, bidrar provspecifikationerna och självtestet till att Kammarkollegiet kan ge lättillgänglig och samlad information

om provets syfte och innehåll. Detta ger större möjligheter för de sökande att förbereda sig inför provet.

Modellen med flervalfrågor i det delprov som mäter tolkarnas ämneskunskaper kommer att ligga till grund för Kammarkollegiets planerade arbete med att revidera den skriftliga delen av provet för specialistkompetenserna rättstolk respektive sjukvårdstolk.

3 Språkbehov och tolkanvändning

För att utveckla och anpassa auktorisationsverksamheten till samhällets förändrade tolkbehov är det nödvändigt att få kunskap om hur samhällets tolkbehov ser ut. I dagsläget finns emellertid inga samlade uppgifter om detta.

Kammarkollegiet bestämmer inför varje provtillfälle i vilka språk kunskapsprov ska ordnas. Utgångspunkten för vilka språk som blir aktuella för prov är i första hand samhällets tolkbehov. Det som avgör om prov kan genomföras är att det finns ett standardiserat skriftspråk i det aktuella språket och att det finns kvalificerade språkbedömare. Lika betydelsefull är tolkarnas villighet att ansöka om auktorisation i ett givet språk. Kammarkollegiet har i dag möjlighet att auktorisera tolkar i 40 språk.

Vid utgången av mars 2017 fanns 1 121 tolkauktoriseringer i Sverige fördelade på 38 språk³. Av dessa var 225 auktoriseringer i teckenspråk, resten, dvs. 896, var auktoriseringer i talade språk.

3.1 Metod

Kammarkollegiet har för att ta fram denna rapport samlat in underlag från tolkbranschens olika aktörer som visar i vilken omfattning och i vilka språk den offentliga sektorn i Sverige behöver tolk.

Årsstatistik från Statens inköpscentral (SIC) visar tolkanvändning på plats och på distans för de myndigheter som är knutna till det statliga ramavtalet. Av SIC:s redovisning framgår hur uppdragen fördelades mellan auktoriserade tolkar med specialistkompetens som rättstolk, auktoriserade tolkar respektive övriga tolkar i olika språk. Underlaget speglar tolkanvändning mellan den 1 november 2014 och den 31 oktober 2015 och omfattar totalt 128 447 avropade tolkuppsdrag till ett värde av 153 921 706 kronor.

Kammarkollegiet har fått in underlag från de två ledande organisationerna för tolkförmedlingsbranschen: Tolkservicerådet och Språkföretagen, där bland annat Språkservice, Semantix och Transvoice ingår. Dessa två branschorganisationer står för huvuddelen av tolkförmedlingstjänsterna inom den offentliga sektorn.

Tolkservicerådet representerar i första hand offentligt ägda tolkförmedlingar inom kommun och landsting. Tolkförmedlingarna inom Språkföretagen har, förutom de statliga ramavtalen, även ramavtal med Migrationsverket och Arbetsförmedlingen samt uppdrag inom kommun och landsting.

³ Bilaga 2, Auktoriseringer per språk den 31 mars 2017.

Arbetsförmedlingen har redovisat i vilka språk som myndigheten 2016 avropade tolkuppdrag. Av uppgifterna framgår hur stor andel respektive språk utgjorde i förhållande till antalet bokade tolkuppdrag och hur uppdragen fördelades mellan auktoriserade, utbildade och övriga tolkar. Arbetsförmedlingen har redovisat en femårsprognos över det förväntade tolkbehovet.

Kammarkollegiet har efterfrågat uppgifter från Migrationsverket och från Vision Rikstolk, men något underlag har inte lämnats.

3.2 Hur möter auktorisationen tolkanvändningen i samhället?

Språkbehovet inom den offentliga sektorn skiljer sig åt beroende på de enskilda myndigheternas verksamhet och målgrupp. Myndigheter och kommuner med integrations- och etableringsuppdrag behöver tolkning främst inom språk som asylsökande och nyanlända talar, medan de offentliga instanser som riktar sig till hela befolkningen har en jämnare fördelning mellan språken.

De beställningar som tolkförmedlingarna har redovisat återspeglar den offentliga sektorns hela spektrum; uppdragen kommer ifrån både stat, landsting och kommun och omfattar ett brett urval av kunder inom rättsväsendet, sjukvård, socialtjänst, skola och omsorg.

Inte lika brokig är den skara som avropar tolktjänster från det statliga ramavtalet. Hela 87 procent av de avropade tolkuppdragen har beställts av en rättsvårdande myndighet. Detta förklarar varför uppgifterna går isär när tolkförmedlingarnas frekvenstabell utifrån andelen uppdrag per språk jämförs med motsvarande uppgifter från SIC.

Migrationsverket och Arbetsförmedlingen har egna ramavtal, så dessa två myndigheter saknas i SIC:s underlag, men ingår i Språkföretagens. Dessutom är många tolkförmedlingar också ramavtalsleverantörer, vilket gör att statistikuppgifterna överlappar varandra.

3.2.1 Språk med störst efterfrågan

Inlämnade uppgifter visar på en tydlig tendens att fem språk – arabiska, dari, persiska, somaliska och tigrinska – utmärker sig som tolkspråk. Enligt uppgifter från Språkföretagen och Tolksericerådets olika tolkförmedlingar utgör dessa språk mellan 65 och 84 procent av alla bokningar. I SIC:s statistik ligger andelen uppdrag i dessa fem språk på 39 procent.

Frekvenstabellen nedan visar de språk som tolkförmedlingarna respektive SIC listat som de fem mest efterfrågade under förra året, sett till andelen bokade tolkuppdrag i förhållande till det totala antalet tolkuppdrag.

Tabell 1 Frekvenstabell tolkuppdrag

	Tolkförmedlingar	SIC
1	arabiska	arabiska
2	dari	polska
3	somaliska	rumänska
4	tigrinska	ryska
5	persiska/kurdiska	somaliska

I SIC:s underlag kommer persiska på plats 8, tigrinska på plats 11 och dari på plats 13.

En annan markör som ger indikationer på i vilka språk tolkning efterfrågas är tolkarnas benägenhet att ansöka om auktorisation. Kammarkollegiet har sedan 2006 fört särskild statistik över antalet deltagare i provet för auktorisation som tolk. Statistiken omfattar i dag 23 provomgångar.

Tabellen nedan visar de femton mest frekventerade språken utifrån det genomsnittliga antalet provdeltagare i auktorisationsprovets skriftliga del mellan våren 2006 och våren 2017. Av tabellen framgår även det totala antalet skriftliga provdeltagare under denna period samt antalet deltagare vid det senaste provtillfället i det aktuella språket.

Tabell 2 Mest frekventerade språk i auktorisationsproven för tolkar

Språk	Deltagare i snitt 2006-2017	Deltagare senaste prov	Totalt antal deltagare 2006- 2017
Arabiska	74	117	883
Teckenspråk	33	20	428
Persiska	28	37	256
Ryska	24	23	236
Polska	22	15	201
Spanska	16	16	146
Bks ⁴	15	14	165
Somaliska	14	22	98
Engelska	13	8	116
Dari ⁵	11	23	76
Rikskinesiska	10	17	76
Turkiska	9	9	71
Sydkurdiska	9	4	77
Rumänska	8	9	67
Tigrinska	8	7	49

⁴ Bosniska, kroatiska, serbiska.

⁵ Auktorisationsprovet i dari har genomförts sedan hösten 2009.

Antalet sökande till auktorisationsprovet i arabiska har ökat markant de senaste åren. Sedan 2014 har det varit dubbelt så många provdeltagare per provomgång än vid de skriftliga provtillfällena under perioden 2006-2013: drygt 100 personer per skrivning.

Näst efter teckenspråk är persiskan det mest efterfrågade språket bland dem som ansöker om auktorisation, med i snitt cirka 30 provdeltagare per provtillfälle.

Intresset för provet i dari har däremot inte varit i paritet med myndigheternas uttalade tolkbehov. Antalet provdeltagare låg stadigt på tio tolkar fram till det senaste provtillfället i september 2016, då 23 provdeltagare kom till provet. Av dem blev dock ingen godkänd.

Trots det ökande antalet provdeltagare i arabiska, dari och persiska har antalet auktorisationer inte ökat i motsvarande grad. I somaliska och i tigrinska är läget än mer akut. På grund av underkända provresultat har inga tolkar i somaliska kunnat auktoriseras sedan 2009. I tigrinska har endast en tolk godkänts sedan 1992.

Tolkförmedlingarna har framfört att det är brist på auktoriserade tolkar i engelska, nordkurdiska, sydkurdiska, portugisiska, turkiska samt thai och önskar att fler provtillfällen erbjuds i dessa språk.

Kammarkollegiets erfarenhet är att söktrycket i dessa språk är svagt; endast i engelska har det varit fler än tio sökande per provomgång. I nordkurdiska och i portugisiska har det bara funnits några enstaka sökande. I polska och ryska däremot, där det enligt tolkförmedlarna redan finns tillräckligt många auktorisationer, ligger snittet på cirka 20 provdeltagare per provtillfälle.

Enligt Kammarkollegiets mening ska arabiska, dari, persiska, somaliska och tigrinska lyftas fram som prioriterade språk.

3.2.2 Samhällets förfogande över auktoriserade tolkar

Den allmänna uppfattningen i branschen är att det råder brist på auktoriserade tolkar. Det är onekligen så att de 1 062 tolkar som i dag tillsammans innehar 1 121 auktorisationer inte kan utföra all tolkning i landet. Antalet auktorisationer i ett språk står inte alltid i proportion till samhällets aktuella behov; något som bekräftas av både tolkförmedlingar och av tolkarna själva.

Ändå är det långtifrån alla auktoriserade tolkar som kan försörja sig enbart på tolkning. Faktorer som tolkspråk, bosättningsort, anställnings- eller uppdragsförhållande i relation till olika tolkförmedlingar är avgörande i fråga om vilka tolkuppdrag den enskilda tolken får tillgång till. Det finns exempel på att vissa myndigheter, bland annat Migrationsverket, föredrar att beställa tolkar utan

auktorisation till vissa typer av ärenden, vilket torde lämna auktoriserade tolkar utan uppdrag. Det finns auktoriserade tolkar som lämnat yrket och endast åtar sig tolkuppdrag sporadiskt.

Tolkförmedlingar uppger samstämmigt att i bosniska, kroatiska, serbiska, i polska, ryska och spanska finns det tillräckligt många auktoriserade tolkar i förhållande till avropen och menar att dessa språk därför bör stå tillbaka till förmån för de ovan nämnda fem mest efterfrågade språken.

Sammanställningen nedan visar hur stor andel av uppdragen som ska ha utförts av auktoriserade tolkar eller av tolkar med rätts- och sjukvårdskompetens. Tabellerna visar inrapporterade uppgifter till SIC respektive Tolkservicerådet och omfattar de fyra språk (tabell 3) där tillgången till kvalificerade tolkar bedöms vara god jämfört med de fem språk (tabell 4) där tolkbehovet är störst.

Tabell 3 Uppdrag utförda av auktoriserade tolkar i språk där tillgången är god

Andelen AT/RT/ST	SIC ⁶	Tolkservicerådet ⁷
bks	90 %	30 %
polska	91 %	ingen uppgift
ryska	93 %	60 %
spanska	88 %	20 %

Tabell 4 Uppdrag utförda av auktoriserade tolkar i språk där tillgången är mindre god

Andelen AT/RT/ST	SIC	Tolkservicerådet
arabiska	69 %	8 %
dari	26 %	1 %
persiska	79 %	7 %
somaliska	33 %	1 %
tigrinska	35 %	1 %

Av det totala antalet bokningar i SIC:s årsstatistik kan man utläsa att ungefär 62 procent av samtliga inrapporterade tolkuppdrag ska ha utförts av auktoriserade tolkar eller av auktoriserade tolkar med specialistkompetens. Motsvarande genomsnittlig andel för Tolkservicerådets tolkförmedlingar var endast 7 procent enligt de underlag kollegiet har fått ta del av. Det finns med andra ord en stor obalans mellan omfattningen av hur statliga myndigheter respektive landsting och kommun nyttjar den högsta tolkkompetensen.

⁶ Uppgifterna avser auktorisation som tolk och som rättstolk, men inte som sjukvårdstolk.

⁷ Tolkservicerådet har redovisat uppgifter från fem tolkförmedlingar. Sammanställningen visar en genomsnittlig beräkning på dessa fem underlag.

Kammarkollegiet vill poängtera att tolkkompetenserna auktoriserad tolk och auktoriserad tolk med rättskompetens bör behandlas med försiktighet i SIC:s statistik. En närmare granskning av underlaget visar att cirka 860 uppdrag, motsvarande 2 procent, ska ha ombesörjts av ”auktoriserade tolkar” i 36 språk som Kammarkollegiet faktiskt inte ordnar – eller har ordnat – auktorisationsprov i. Exempel på sådana språk är bengali, lingala, pidginengelska, mandinka och tagalog. Detta förhållande torde förklaras med att tolkarna i dessa språk kan ha arvoderats utifrån arvodesnivå II enligt 2 § Domstolsverkets föreskrifter om tolktaxa (DVFS 2015:2); en arvodesnivå som normalt auktoriserade tolkar är berättigade till. Enligt 2 § i nämnda föreskrifter kan till arvodesnivå II även icke-auktoriserade tolkar hänföras om Kammarkollegiet inte anordnat särskilt prov i språket i fråga.

Ytterligare två språk, hindi och portugisiska, förekommer på SIC:s lista bland de språk där tolkning ska ha utförts av auktoriserade tolkar, trots att det inte fanns några sådana i språken vid tiden för de redovisade tolkuppdragen. Eftersom hindi och portugisiska är auktoriserbara språk är tolkarna i de inrapporterade uppdragen egentligen inte berättigade till arvodesnivå II enligt bestämmelserna i 2 § Domstolsverkets tolktaxa.

En annan uppseendeväckande omständighet i SIC:s underlag är antalet uppdrag som ska ha tolkats av ”rättstolkar”. Arvodesnivå III i tolktaxan är förbehållen för auktoriserade tolkar med rättskompetens. Något undantag till den högsta ersättningsnivån medger inte tolktaxan. Ändå listas 82 uppdrag i SIC:s statistik som ska ha genomförts av rättstolkar i dari, georgiska, nederländska, lingala, somaliska, swahili, uzbekiska och wolof. Kammarkollegiet ställer sig frågande till dessa uppgifter, eftersom det aldrig funnits några auktoriserade rättstolkar i dessa språk.

Kammarkollegiet har i kontakter med tolkförmedlingar, tolkar och myndigheter förstått att tolkar med auktorisation i ett språk ibland förmedlas som auktoriserade tolkar i ett annat språk eller i en annan språklig varietet som tolkarna också behärskar. Till exempel har auktoriserade tolkar i persiska bokats till tolkning i dari. Likaså ska arabiska tolkar bland annat ha utfört uppdrag i assyriska/syrianska och auktoriserade tolkar i ryska sägs ha tolkat i språk som talas i tidigare sovjetrepubliker. Uppgifterna i SIC:s underlag avseende uppdrag utförda av auktoriserade tolkar i dessa språk tyder på att det finns fog för detta antagande.

Det är följaktligen svårt att presentera tillförlitliga uppgifter om vilka kvalifikationer tolkarna i statistiken faktiskt besitter. I de delar där SIC:s underlag redovisar hur tolkuppdragen fördelades mellan rättstolkar, auktoriserade tolkar och övriga tolkar, åskådliggörs i själva verket inte enbart tolkarnas formella kvalifikationer, utan även i viss utsträckning den ersättningsnivå utifrån vilken de arvoderats vid det aktuella tolkuppdraget.

3.3 Rättstolk respektive sjukvårdstolk

Även behovet av rättstolkar och sjukvårdstolkar är stort, främst i arabiska. I dag har 22 procent av de auktoriserade tolkarna rättskompetens och endast 15 procent sjukvårdskompetens.

Det är bara redan auktoriserade tolkar som får ansöka om specialistkompetens. Kammarkollegiet bestämmer inte i förväg vilka språk som ska bli aktuella vid de skriftliga provtillfällena, utan ordnar prov utifrån inkomna ansökningar, förutsatt att det finns bedömare att tillgå. Somaliska och tigrinska är i dag de enda auktorisationsspråken där förutsättningarna för att ordna rättstolknings- eller sjukvårdstolkningsprov inte är optimala, vilket gör att de auktoriserade tolkarna i dessa språk inte kan skaffa sig specialistkompetens. I övriga auktorisationsspråk står det tolkarna fritt att ansöka.

3.4 Nationella minoritetsspråk

Uppgifter om tolkuppdrag i teckenspråk, nordsamiska och meänkieli förekommer inte i något av statistikunderlagen, varken från tolkförmedlingarna eller från SIC. Teckenspråk är dock ett av de största auktorisationsspråken med i snitt cirka 30 provdeltagare per år, med något vikande antal sökande de senaste åren. Teckenspråk är också språket med flest auktoriserade, 225 tolkar i dag. Kammarkollegiets prognos är att intresset för auktorisationsprovet i teckenspråk kommer att avta med åren, inte minst med tanke på Statskontorets analys i utredningen *Det framtida behovet av teckenspråks- och skrivtolkar. En översyn av tolkutbildningarna vid folkhögskolorna (2015:25)* där det föreslås att Myndigheten för yrkeshögskolan bör halvera antalet utbildningsplatser för teckenspråks- och dövblindtolkar och minska antalet folkhögskolor från dagens sju till två-tre. Däremot förväntar kollegiet att antalet ansökningar till rätts- och sjukvårdstolkningsprovet i teckenspråk kommer att öka.

I meänkieli har det inte funnits någon provdeltagare de senaste 22 provomgångarna och i nordsamiska har Kammarkollegiet bara haft två sökanden under samma period, senast 2009. Eftersom dessa språk är nationella minoritetsspråk bör de finnas kvar bland de auktoriserbara språken trots tolkarnas ringa intresse.

4 Tolkar under utbildning

Antalet studenter som genomgår någon form av tolkutbildning har vuxit allt större de senaste åren. Eftersom målgruppen för auktorisationsproven är utbildade och yrkesverksamma tolkar är det angeläget att följa utbildningsanordnarnas arbete.

Tolk och översättarinstitutet vid Stockholms universitet (TÖI) har bedrivit tolkutbildningar sedan 1986. TÖI:s uppdrag är att genomföra universitetsutbildning för tolkar, i både talade språk och teckenspråk. I TÖI:s utbud ingår olika kurser i tolkning och översättning, dvs. utbildningar som kan leda till kandidat- eller magisterexamen, en konferenstolkutbildning på mastersnivå samt ett kandidatprogram i teckenspråk och tolkning⁸.

Det är i första hand studenterna vid kurserna i det så kallade kandidatspåret, Tolkning och översättning I, Tolkning II och Tolkning – kandidatkurs som utgör målgruppen för auktorisationsproven.

För att bli antagen till kandidatspåret ska studenten uppfylla särskilda behörighetskrav (bland annat 60 hp i något språkämne) och även bli godkänd i ett antagningsprov. Vilka språk som ges vid tolkutbildningen ankommer på behörighetskraven, tillgången till språkhandledare i det aktuella språket och att det finns minst sex kursdeltagare. Av den anledningen är det de ”klassiska skolspråken”, dvs. engelska, franska och spanska som är mest förekommande, men TÖI har även haft studenter i rumänska, japanska och andra, på universitetet, mindre vanliga språk.

TÖI avsätter 15 studieplatser för utbildningen Tolkning och översättning, men har inte lyckats fylla platserna de gånger kursen hittills erbjudits. Ambitionen är att bereda samma antal utbildningsplatser även under perioden 2017-2019.

Våren 2017 startade TÖI en ny tolkutbildning, Tolkning i offentlig sektor (30 hp). Till utbildningen antogs 44 studenter i arabiska, dari, somaliska och tigrinska. Hösten 2017 startar även påbyggnadskursen Tolkning i offentlig sektor 2, med plats för minst 30 studenter. Under förutsättning att det finns fortsatt finansiering planerar TÖI bereda ytterligare 40 nya studieplatser på grundkursen med start 2018 och 80 ny studieplatser med start 2019, liksom efterföljande påbyggnadskurser för 30 respektive 60 studenter.

Myndigheten för yrkeshögskolan (MYh) fördelar statsbidrag till folkbildningens tolkutbildningar i både teckenspråk, talade språk och i skrivtolkning. I MYh:s uppdrag ingår också att granska utbildningarnas kvalitet och utöva tillsyn över

⁸ Enligt uppgift från Tolk- och översättarinstitutet den 6 mars 2017.

utbildningsanordnarna. Tolkutbildningarna ges på studieförbund och folkhögskola och går under namnet *Sammanhållen grundutbildning, kontakttolk*. Utbildningen går på halvfart under ett år eller på kvartsfart under två år. Den sammanhållna grundutbildningen omfattar sammanlagt 540 studietimmar.

För tillträde till utbildningen krävs en treårig gymnasieutbildning inklusive svenska 2/svenska B eller motsvarande samt mycket goda språkkunskaper i svenska och tolkspråket. Vid antagning provas kunskaperna genom prov och intervjuer enligt gemensamma riktlinjer.

MYh har de senaste åren fått ökat anslag till sin tolkutbildningsverksamhet. Antalet utbildningsanordnare har ökat från åtta till femton, vilket har lett till mångdubbelt fler utbildningsplatser under 2016 och 2017.

För startår 2016 beviljade MYh 916⁹ utbildningsplatser som är nästan 650 platser fler än för startår 2015. För 2017 har myndigheten anslagit medel för 555 utbildningsplatser, men på grund av några inställda utbildningsstarter lär antalet landa på cirka 450. MYh gör utifrån budgetutrymmet och utbildningsanordnarnas kapacitet bedömningen att de kommer att kunna bevilja cirka 550 platser per startår även under de kommande två åren.

Just nu pågår fjorton grundutbildningar i arabiska, åtta i persiska, sju i somaliska, fem i dari, fyra i ryska, tre i tigriska och en utbildning vardera i azerbajdzjanska, engelska, polska, rikskinesiska, romska, rumänska, sydkurdiska, spanska och thai i MYh:s regi. Utbildningsspråken kommer med all sannolikhet att skapa en ökad efterfrågan på auktorisationsprov vid Kammarkollegiet och att generera fler provdeltagare.

Det finns även andra instanser som bedriver utbildningar som är riktade till blivande eller verksamma tolkar. Arbetsförmedlingen genomför arbetsmarknadsutbildning för tolkar och vissa tolkförmedlingar ordnar egna kurser i kompetensutvecklande syfte för sin personal. Dessa typer av utbildningar har inte studerats närmare.

⁹ Enligt uppgift från Myndigheten från yrkeshögskolan den 7 mars 2017.

5 Utgångspunkter för att anpassa auktorisationen

5.1 Tillgänglighet, enkelhet och kännedom

Kammarkollegiet har egentligen begränsade möjligheter att påverka antalet nya auktorisationer och i vilka språk auktorisationer ska ske. Kollegiet är beroende av att det finns en fungerande och adekvat utbildning av tolkar och att det finns sökande, dvs. att det finns en efterfrågan på att bli auktoriserad. Kammarkollegiets huvuduppgift är att möjliggöra auktorisationer i så många språk som möjligt och att se till att inte vara en begränsande faktor på annat sätt än att ställa krav på att de sökande måste bli godkända i auktorisationsproven. Som framgår av uppdraget från regeringen ska kraven för att bli auktoriserad bibehållas.

För närvarande utfärdas cirka 55 nya auktorisationer årligen. Det tar normalt tre-fem månader från det skriftliga provet till dess den sökande vid godkänt resultat får sin auktorisation. Inom ramen för nuvarande resurser har Kammarkollegiet inga svårigheter att ordna muntliga prov i den utsträckning som behövs och inom rimlig tid.

De senaste årens ökande antal sökanden har inte lett till fler auktorisationer. En möjlig förklaring till detta kan vara att de sökande, på grund av att Kammarkollegiet inte ordnat tillräckligt många provtillfällen i ett aktuellt språk, valde att söka "för tidigt", för nära inpå en utbildning och utan att ha skaffat sig tillräcklig praktik eller relevant yrkeserfarenhet. Kollegiets bedömning är att ju oftare tolkprov erbjuds i ett språk desto mer ökar förutsättningarna för den enskilda sökande att planera för sin auktorisation och komma förberedd till provet.

Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet och Myndigheten för yrkeshögskolan har lämnat en sammanställning över utfallet från de senaste årens tolkutbildningar avseende antalet utbildningsplatser och tolkspråk, liksom en prognos för utbildningsplatser under 2018 och 2019. Tolkutbildningsanordnarnas underlag ger en bra bild över presumtiva provdeltagare i Kammarkollegiets kommande prov.

Satsningarna på utbildningssidan bör rimligen öka tillgången på personer som kan klara auktorisationsproven och som är beredda att ansöka om auktorisation.

För att tillgängliggöra proven för så många som möjligt bör förutsättningarna förbättras för att delta i proven genom fler provorter och tätare provtillfällen. Likaså bör möjligheterna att välja provomgång och i vilket språk prov ska avläggas ökas.

Det kan också finnas moment i proven som kan behöva ses över så att de blir enklare att genomgå, utan att för den skull sänka kraven på kompetens. I det syftet har

Kammarkollegiet granskat provdeltagarnas resultat under de sex senaste provomgångarna för specialistkompetenserna rättstolk eller sjukvårdstolk. Detta för att kunna utröna i vilket skede det skriftliga provet gallrar minst. Genomgången visar att det finns utrymme att förenkla provprocessen och frigöra tid för att kunna administrera och bedöma ett ökat antal skriftliga och muntliga prov. Bedömningsförfarandet kan också effektiviseras för att snabbare kunna leverera provresultaten.

Det har också uppmärksammats att en del sökanden har mycket bristfällig svenska och att det finns provdeltagare som aldrig har arbetat som tolk. Några ser provet som en inkörsport till yrket snarare än ett kvalificerat yrkesprov för erfarna och yrkesverksamma tolkar. Med bättre information kan det ges en tydligare bild av vad auktorisationsprovet innebär och därmed öka andelen kvalificerade sökande.

Kammarkollegiet ser också att ett tätare samarbete med utbildningsanordnarna skulle kunna bidra till fler kvalificerade provdeltagare vid kommande tolkprov.

5.2 Behov av nya auktorisationsspråk

För att provverksamheten ska kunna hålla jämna steg med samhällets behov av kvalificerade tolkar har Kammarkollegiet undersökt förutsättningarna för att ta upp nya språk för auktorisation. Kollegiet har kartlagt tillgången till kvalificerade språkexperter och genomfört intervjuer med kandidater till bedömaruppdrag. Det har resulterat i ett tjugotal nya bedömare i potentiella nya auktorisationsspråk och i språk där den befintliga bedömarkåren behöver förstärkas.

5.2.1 Amhariska, armeniska, georgiska, mongoliska, pashto och urdu

I SIC:s årsstatistik för 2015 finns det bara sex icke-auktoriserbara språk där myndigheterna avropade fler än 400 tolkuppsdrag. Uppdragen avser både tolkning på plats och tolkning på distans. Dessa fem språk är, i frekvensordning, georgiska, mongoliska, urdu, armeniska, amhariska och pashto. Tabellen nedan visar uppdragsfördelningen i språken samt andelen uppdrag som respektive språk utgör i förhållande till det totala antalet tolkuppsdrag som avropades mellan den 1 november 2014 och den 30 november 2015 från det statliga ramavtalet.

Tabell 5 Förmedlade tolkuppsdrag i vissa icke-auktoriserbara språk

	Antal uppdrag	Andel av alla uppdrag
georgiska	2 127	1,7 %
mongoliska	1 203	0,9 %
urdu	514	0,4 %
armeniska	497	0,4 %
amhariska	469	0,4 %
pashto	442	0,3 %

Under 2016 kom signaler om ett ökat behov av auktoriserade tolkar i pashto och förutsättningarna för att kunna ta in språket i provverksamheten undersöktes. Armeniska, georgiska och mongoliska har inte tidigare övervägts som auktorisationsspråk, men Kammarkollegiet fann det motiverat att undersöka om språken kunde bli tillgängliga för auktorisation. Efter att ha etablerat kontakt med meriterade språkexperter och utrett deras möjligheter till samarbete, bedömer kollegiet att dessa fyra språk lämpar sig väl som auktorisationsspråk och de kommer därför att tas upp för auktorisation från och med hösten 2017.

Att rekrytera kvalificerade språkexperter i urdu och amhariska har visat sig vara något mer komplicerat. För bedömare i urdu har Kammarkollegiet tagit ett första steg och kontaktat Uppsala universitets forskare i indoeuropeiska språk. I amhariska har kollegiet under en längre tid försökt att hitta lämpliga kandidater – utan att lyckas. Kammarkollegiet har tagit emot meritförteckningar och fört en rad inledande samtal. Det krävs dock vidare utredning och utbildningsinsatser innan det kan avgöras om urdu och amhariska kan lyftas in i provverksamheten.

5.2.2 Övriga språk

Tolksericerådet och Språkföretagen har lämnat önskemål om auktorisation i assyriska/syrianska, bengali, burmesiska och ukrainska. Av Tolksericerådet anges även karen, oromo och romska, samt av enstaka förmedlingar, tjetjenska och azerbajdzjanska som språk där det finns ett uttalat behov av kvalitetssäkring av tolkar.

Om det i framtiden finns sökande till tolkprovet i ukrainska kommer Kammarkollegiet att kunna ordna prov. Språkexperter med kompetens i ukrainska ingår redan i kollegiets bedömarkår.

Vad gäller de övriga språken anser Kammarkollegiet inte att det finns skäl till att gå vidare med att söka efter tänkbara språkexperter. Tillsammans utgör språken en oansenlig del av det totala antalet tolkuppdrag som tas upp i SIC:s statistik – endast 0,9 procent. Enligt vår mening kan kollegiets administrativa och bedömarresurser bättre komma till nytta vid prov i språk där samhällets behov är betydligt större än så.

6 Åtgärder för att utveckla och anpassa auktorisationen

6.1 Generella åtgärder för auktorisation av tolkar

6.1.1 Fler språk

Kammarkollegiet erbjuder auktorisationsprov i fem nya språk: armeniska, georgiska, mongoliska, pashto och ukrainska. Därmed ökar antalet auktoriserbara språk från fyrtio till fyrtiofem från och med september 2017.

De myndigheter som är knutna till det statliga ramavtalet för tolkförmedlingstjänster avropade enligt SIC:s årsstatistik för 2015 tolktjänster i 124 språk eller språkliga varieteter. Hela 94 procent av dessa tolkuppdrag utfördes i något av de 45 språken som nu blir aktuella för auktorisation. Motsvarande andel i Arbetsförmedlingens underlag för 2016 var ungefär densamma, drygt 95 procent. Tolkar i de övriga, mindre vanliga, språken beställs alltså endast i en mycket liten utsträckning.

Att erbjuda auktorisationsprov för tolkar i alla de språk där det förekommer tolkning i Sverige i dag är inte realistiskt. Förutsättningarna för att kunna rekrytera potentiella språkbedömare, som har de rätta ämneskunskaperna och som också behärskar svenska på en hög nivå, är små. Kammarkollegiets resurser bör rimligen användas till att genomföra tolkprov i de språk där samhället har ett varaktigt behov. Bedömningen är att de nu aktuella 45 auktorisationspråken tillgodoser ett sådant behov.

6.1.2 Fler provtillfällen

Kammarkollegiet ordnar auktorisationsprov vid tre stora provomgångar per år i stället för två. Kollegiet genomför två ordinarie provomgångar i alla språk – en i februari och en i september. Dessutom genomförs i maj en extra provomgång i fem prioriterade språk.

En provomgång avser den sammanhållna period som löper från ett skriftligt provtillfälle fram till att de sista individuella muntliga proven genomförts för de aktuella provdeltagarna. Vårens ordinarie provomgång sträcker sig från februari till juli och höstens från september till februari. Den extrainsatta provomgången omfattar perioden maj till oktober.

Provmaterialet finns för närvarande endast i pappersformat och det är knappast möjligt av praktiska skäl att ha ett annat provförfarande än två-tre skriftliga provtillfällen i ett fåtal stora skrivsalar med plats för många provdeltagare. Tre

provomgångar i ändamålsenliga lokaler ger också förutsättningar för att kunna genomföra proven på ett enhetligt sätt. Stora skrivsalar är också en ekonomiskt fördelaktig lösning och tillåter en större och jämnare genomströmning av provdeltagare per år.

Det har funnits önskemål om att ordna fler skriftliga prov för endast ett tiotal provdeltagare i taget, där de sökande kan boka in sig till en provdag som passar för den enskilde. En sådan procedur kräver emellertid att Kammarkollegiet i förväg reserverar flera alternativa skriftliga provdagar utspridda över året, vilket skulle vara administrativt betungande och förflytta tyngdpunkten i auktorisationsverksamheten från prövning av sökandens kompetens till administration av provlokaler och hantering av olika provversioner. Att inrätta en sådan för sökandena flexibel procedur är för närvarande inte möjligt.

En förutsättning för att ordna fler prov är att Kammarkollegiet har tillgång till bedömare. Det är ofta samma bedömare som rättar de skriftliga proven, bedömer de muntliga proven för alla tre kompetenser och även tar fram källtexter och bedömer translatorsprov. Tre provomgångar med avgränsat tidschema ger en tydligare struktur för vårt samarbete med bedömarna än vad kontinuerliga prov skulle göra. Eftersom bedömarna har uppdraget som bisyssla måste kollegiet ge klara besked om när deras insatser behövs, och det med god framförhållning, för att de ska kunna planera sin tid.

Det skriftliga provet kommer alltså att ordnas i nuvarande ordning. Det innebär ett gemensamt skriftligt prov som genomförs samma dag för alla provdeltagare som anmält sig till provomgången. Provdeltagarna i de muntliga proven prövas fortsatt individuellt.

Kammarkollegiet räknar med cirka 350-400 provdeltagare vid de skriftliga auktorisationsproven i februari respektive september och cirka 150-200 deltagare i det extraordinära provet i maj. Dessa tre provtillfällen kan komma att leda till mer än en fördubbling av antalet provdeltagare jämfört med tidigare år.

6.1.3 Tydliga ansökningsperioder

Ansökningsperioderna blir oktober för provet i februari, januari för det extrainsatta provet i maj samt april för provet i september. Ansökan är bindande.
--

För att möta det allt större intresset för proven och för att underlätta för de sökande, har Kammarkollegiet gjort reglerna kring ansökan tydligare. De sökande kan endast anmäla sig till den provomgång som ligger närmast i tiden, och enbart under den period ansökningsfönstret är öppet. Möjligheten att ansöka om fler provomgångar i taget och flera år i förväg upphör.

Med avgränsade ansökningsperioder skapas större tydlighet för de sökande vad gäller ansökningsförfarande, språk, provdatum och betalningsrutiner. När de sökande har lämnat in en ansökan och betalat in ansökningsavgiften godkänner de att Kammarkollegiet tar upp ansökan om auktorisation för prövning. Kammarkollegiet återbetalar ansökningsavgiften endast om det finns särskilda skäl.

6.1.4 Fler provorter

Kammarkollegiet erbjuder ordinarie prov i Stockholm, Göteborg och Lund. Det extrainsatta provet i maj genomförs på endast en ort. Tre nya provorter, Luleå, Sundsvall och Linköping tillkommer. Umeå utgår som provort.

Kammarkollegiet ordnar auktorisationsprov om det finns fler än tio ansökningar till en provort. Stockholm är den i särklass mest frekventerade provorten bland Kammarkollegiets sökande, med dubbelt så många provdeltagare som Lund och Göteborg har tillsammans. På dessa tre orter har kollegiet tillgång till stora ändamålsenliga skrivsalar och till lokala skrivvakter.

Att skriva provet i Umeå är däremot inte lika populärt. Som mest har kollegiet haft elva provdeltagare, vilket var hösten 2004. Sedan 2014 har Kammarkollegiet inte genomfört några skriftliga prov i Umeå på grund av för få sökande.

Eftersom de flesta tolkar bor eller verkar i någon av de tre storstadsregionerna är det naturligt att proven ordnas i Stockholm, Göteborg och Lund under de ordinarie provomgångarna, både vår och höst.

För att göra det lättare för tolkar i landets norra delar att kunna delta i proven, kommer Kammarkollegiet att erbjuda skriftliga provtillfällen i Luleå och Sundsvall. Dessa orter ersätter Umeå som provort. Efter önskemål från tolkförmedlingar kan även Linköping komma i fråga som ett tänkbart alternativ, förutsatt att det finns tillräckligt många sökande. På vilken ort proven genomförs kan variera från år till år.

Kammarkollegiet ska undersöka möjligheten att hyra skrivsalar på de nya provorterna under 2017. Vår intention är att genomföra auktorisationsprov på de nya orterna från och med 2018.

Det extrainsatta skriftliga provet i maj kommer att genomföras i Stockholm.

6.1.5 Fler språk inför varje provomgång

Kammarkollegiets språkplan frångås under de kommande tre åren. Tolkprov ordnas vid de ordinarie provomgångarna i februari och september med ledning av inkomna ansökningar. I maj ordnas prov i fem prioriterade språk.

För tolkproven har Kammarkollegiet hittills följt en på förhand fastlagd språkplan med intervaller på 12 till 36 månaders väntetid per språk. Syftet med språkplanen har dels varit att belysa Kammarkollegiets långsiktiga planer för när ett visst språk skulle upp för prövning, dels har den använts till att dimensionera provverksamheten genom att reglera tolkarnas tillträde till proven.

Språkplanen har inte synkroniserats med tolkutbildningsanordnarnas språkutbud, utan utgått från de enskilda språkens förutsättningar utifrån samhällets behov, provdeltagarnas ansökningsbenägenhet och Kammarkollegiets tillgång till bedömare. Det är rimligt att anta att många av de nyexaminerade tolkarna lär vilja ansöka om auktorisation i anknytning till sina examina.

För att kunna möta tolkförmedlingarnas, tolkarnas och utbildningsanordnarnas behov har språkplanen avskaffats. I stället erbjuder Kammarkollegiet möjlighet att ansöka om auktorisation i alla auktoriserbara språk vid varje ordinarie provtillfälle två gånger per år och tar ställning till provspråken med ledning av inkomna ansökningar.

Kollegiet ordnar prov förutsatt att språkbedömarna har möjlighet att ställa upp vid den aktuella provomgången.

6.1.6 Snabbare granskningsförfarande

Två bedömare granskar terminologiprovet från svenska tillsammans. Proven granskas av bedömarna parallellt men var för sig.

Nuvarande modell med en huvud- och en medbedömare för granskning av skriftliga prov bygger på tanken att bedömarna har olika funktioner under rättningsprocessen. Bedömarna har olika arvoden som är kopplade till uppgiftens komplexitet.

Denna modell är invecklad och genererar långa ledtider. Upplägget är administrativt krångligt och tidskrävande, inte bara för bedömarna själva, utan även för Kammarkollegiets tjänstemän. Arbetssättet förlänger även väntetiden för provdeltagarna och fördröjer arbetet med de muntliga proven.

För en än mer nyanserad och rättssäker bedömning av varje provuppgift och för att effektivisera administrationen av bedömningsförfarandet liksom förkorta ledtiderna mellan granskningen av de olika delproven, bör samma modell tillämpas som i dag

används vid bedömningen av Kammarkollegiets translatörsprov. Modellen går ut på att två bedömare anlitas som först rättar proven var för sig och därefter, när den individuella granskningen är avslutad, diskuterar varje svar och sammanställer sin bedömning.

Kammarkollegiet ändrar alltså bedömningsförfarandet och låter två huvudbedömare granska proven parallellt, men var för sig. Efter avslutad granskning ska bedömarna diskutera varje enskilt prov och jämkä sin bedömning innan de skickar in de granskade proven till kollegiet.

6.2 Åtgärder inriktade på auktorisation av rättstolk och sjukvårdstolk

6.2.1 Fler provtillfällen

Antalet provomgångar fördubblas. Två provomgångar per år ordnas i varje specialistkompetens.
--

Kammarkollegiets bedömning är att det finns förhållandevis många kvalificerade sökande till rätts- och sjukvårdstolkningsproven. Provdeltagarna är oftast verksamma, erfarna tolkar och andelen godkända prov är något högre än i proven för auktorisation som tolk. Med fler provtillfällen bör antalet auktoriserade rätts- och sjukvårdstolkare kunna öka i snabbare takt.

Åtgärden kommer att leda till en fördubbling av antalet provdeltagare i våra skriftliga prov för specialistkompetenserna rättstolk och sjukvårdstolk. Kammarkollegiet räknar med cirka 100 skrivande i rättstolkningsproven och cirka 40 i sjukvårdstolkningsproven varje år.

Proven genomförs i nuvarande ordning med ett gemensamt skriftligt prov per provomgång för alla provdeltagare inom samma specialistkompetens samma dag. Provdeltagarna i de muntliga proven prövas fortsatt individuellt.

6.2.2 Färre skriftliga delprov och minskad provtid

Del 3 (terminologiprov från tolkspråk till svenska) utgår som delprov. Som en följd av detta blir skrivtiden kortare.

Terminologikunskaperna från de främmande språken kan mätas bäst i rollspelen. Under de muntliga proven är det fler bedömare som tillsammans kan diskutera varje term, något som bidrar till en ännu mer rättssäker och nyanserad bedömning. Tolkens terminologikunskaper från tolkspråket testas endast i samband med rollspel vid de muntliga proven.

En genomgång som Kammarkollegiet gjort av det skriftliga provformatet för proven för auktorisation som tolk 2014 visar bland annat på att det finns ett värde i att kunna garantera lika prov för alla provdeltagare. I dagens auktorisationsprov inom specialistkompetenserna är del 1 och del 2 samma för alla provdeltagare, medan innehållet i del 3 varierar från språk till språk.

Åtgärden säkerställer att bedömarna får en rimlig arbetsbörda i samband med det ökade antalet tolkprov. Uppgiften att ta fram provmaterial inför varje skrivning försvinner. Bedömarnas insatser kommer i fortsättningen endast att tas i anspråk i samband med bedömning av skriftliga och muntliga prov.

På grund av färre antal delprov i det skriftliga provet bör skrivtiden kortas ned. Det innebär att Kammarkollegiet kan genomföra proven på ett – för de sökande – gynnsammare sätt genom att förlägga skriftliga prov inom varje kompetens på separata dagar. Det blir därmed möjligt för tolkar som redan är auktoriserade att skriva både rätts- och sjukvårdstolkningsproven vid samma provomgång.

6.2.3 Färre muntliga delprov

Realiaförhör i samband med det muntliga provet utgår som provmoment.
--

Tolkens realiakunskaper i juridik respektive vård och omsorg mäts vid två tillfällen: i del 1 vid det skriftliga provet och i ett realiaförhör i det muntliga provet. Eftersom deltagarna i de muntliga proven redan är godkända i det skriftliga realiaprovet ser Kammarkollegiet inte att det är motiverat att testa samma moment på nytt.

I den muntliga delen ska Kammarkollegiet testa tolkarnas språk- och tolkningsfärdigheter och terminologikunskaper i form av rollspel. Några realiaförhör kommer inte längre att ingå i de muntliga proven.

7 Konsekvensanalys

7.1 Skriftliga prov

7.1.1 Prognos för provdeltagande

Kammarkollegiet räknar initialt med cirka 350-400 provdeltagare vid de skriftliga proven i februari respektive september, och cirka 150-200 provdeltagare vid det skriftliga provet i maj. Troligen kommer söktrycket att avta med tiden allteftersom informationen om tätare provintervaller når de berörda. Antalet skrivande kan då stabiliseras runt 350 respektive 150 från 2020 förutsatt att den nu föreslagna modellen kvarstår. Prognosen avser både talade språk och teckenspråk.

Kollegiet uppskattar att under 2017 kunna skapa tolkprov för cirka 900 provdeltagare och under nästkommande två år, för cirka 940-1 000 provdeltagare om året. Därtill kommer cirka 130-150 provdeltagare per år i översättarproven – om den nuvarande trenden håller i sig.

Av tabell 6 nedan framgår antalet skrivande inom respektive kompetens under de senaste fem åren, medan tabell 7 visar en prognos på provdeltagande för perioden 2017-2019.

Tabell 6 Provdeltagare i skriftliga prov 2012-2016

Provdeltagare – skriftliga prov	AT	RT	ST
2016	481	53	23
2015	366	40	35
2014	378	50	19
2013	280	44	13
2012	233	41	26

Tabell 7 Prognos provdeltagare i skriftliga prov 2017-2019

Provdeltagare – skriftliga prov	AT	RT	ST
2019 (prognos)	840	90	40
2018 (prognos)	840	100	40
2017 (prognos)	760	110	30

I rätts- och sjukvårdstolkningsproven räknar Kammarkollegiet med cirka 100 respektive 40 provdeltagare per år. Hittills har det i snitt prövats drygt 45 tolkar i rättstolkning och cirka 25 i sjukvårdstolkning varje år. Att kollegiet inte förväntar

sig en ännu större ökning av provdeltagare beror på att det endast är auktoriserade tolkar som får ansöka om specialistkompetens.

7.1.2 Fler provspråk

Att frångå språkplanen innebär att de sökande får möjlighet att ansöka i alla auktoriserbara språk minst två gånger per år. Tolkarna kommer fortsatt att kunna ansöka även i språk som inte tidigare varit aktuella för auktorisation genom att uppge valfritt språk i ansökningen.

Kammarkollegiet kommer med den nya ordningen inte längre att begränsa antalet sökbara språk inför en provomgång. När ansökningstiden har gått ut bestäms vilka språk som tas upp för auktorisation vid den aktuella provomgången. Detta beslut fattas med ledning av de inkomna ansökningarna.

Jämfört med tidigare ordning, då provtillfällena återkom med 12-36 månaders intervaller, ökas möjligheten till auktorisation med minst 100 procent i varje språk.

En ansökan kommer inte automatiskt leda till prov i ett språk. Utgångspunkten för Kammarkollegiets beslut om vilka språk som blir aktuella för auktorisation är fortfarande samhällets aktuella tolkbehov och kollegiets tillgång till kvalificerade bedömare. Ansökningar kan även i fortsättningen komma att behöva avslås på grund av ovanstående, eller med anledning av att det finns för få sökande, och det därför inte är motiverat att ordna prov i ett språk vid det sökta provtillfället. I språk där Kammarkollegiet har tillgång till bedömare bör provet i sådana fall kunna genomföras vid ett senare tillfälle.

Kammarkollegiets bedömning är att antalet språk per år kommer att öka från 22-28 till cirka 35 språk. Kollegiet förväntar sig att ett tjugotal språk kommer att återkomma vid varje ordinarie provtillfälle. Övriga språk kommer att förekomma mer sporadiskt, ungefär i samma takt som tidigare.

7.1.3 Ansökningstider och fler provtillfällen

Med avgränsade ansökningsperioder skapas en större tydlighet för de sökande vad gäller ansökningsförfarande, språk, provdatum och betalningsrutiner. De ger också en positiv inverkan på provadministrationen, eftersom det ger bättre kontroll över ärendeflödet inför provomgångarna och kan frigöra tid bland annat för arbetet med att genomföra fler provomgångar.

Dock kommer provomgångarna att överlappa varandra i högre grad än i dag, på grund av att arbetet efter ett genomfört skriftligt prov kommer att sammanfalla med tiden för förberedelser av nästkommande provomgång. De muntliga proven kommer att löpa parallellt med perioder av provframtagning, bedömarrekrytering och

upplärning samt övrig verksamhetsutveckling. Detta medför en ökad arbetsbelastning både för handläggande personal och för bedömarna.

Arbetet med att ta fram provmaterial för de skriftliga proven är tidskrävande. Det är Kammarkollegiets handläggare som tar fram del 3 för provet för auktorisation som tolk. De väljer ut provuppgifterna från frågebanken och formaterar och granskar provuppgifterna. För rätts- och sjukvårdstolkningensproven är det kollegiet som tar fram del 2. Externa konsulter konstruerar del 1 – och fram tills nu även del 3. De provmaterialen ska sedan granskas, omarbetas och skrivas ut manuellt och kopieras av oss.

För att rusta inför en ökande mängd tolkprov arbetade Kammarkollegiet redan under 2016 intensivt med att utvidga bedömarbeståndet och rekryterade flera nya experter till auktorisationsverksamheten.

Vilka konsekvenserna blir för Kammarkollegiets bedömar- och personalstyrka med cirka tusen tolkprovdeltagare, som rapportens åtgärder årligen kan komma att generera, är inte helt klart. Inte förrän i april 2018, dvs. efter två ordinarie provomgångar, kan kollegiet utvärdera hur satsningen på tolkproven påverkar övrig verksamhet såsom översättarproven och annan verksamhetsutveckling.

7.1.4 Färre skriftliga delprov för rätts- och sjukvårdstolkar

Resultaten i proven för rätts- och sjukvårdstolkning mellan 2014 och 2016 påvisar att endast ett fåtal tolkar som godkändes i del 1 och del 2 fick underkänt i del 3, dvs. terminologiprovet från främmande språk till svenska, se tabell 8 nedan. Dessa tolkar blev därmed aldrig kallade till något muntligt prov.

Tabell 8 Provdeltagare endast underkända i del 3 vid rätts- och sjukvårdstolkningensproven 2014-2016

Underkända i del 3	RT	ST
2016	2 av 53 provdeltagare	2 av 23 provdeltagare
2015	1 av 40 provdeltagare	4 av 35 provdeltagare
2014	3 av 50 provdeltagare	1 av 19 provdeltagare

Kostnaderna för provframtagning och rättning av del 3 är nämnvärt högre än kostnaderna för de muntliga prov som Kammarkollegiet sparar in på grund av ett fåtal underkännanden.

Det finns också andra konsekvenser än de rent kostnadsmässiga om del 3 utgår som delprov.

Tid kommer att kunna frigöras för bedömarna eftersom arbetsuppgiften att konstruera provmaterial inför en provomgång utgår. Bedömarna kommer bara att behöva rätta ett delprov och får därmed mer tid för att medverka vid ett ökat antal muntliga prov. Granskningsprocessen blir kortare och resultaten till provdeltagarna kan meddelas snabbare. Auktorisationen av rättstolkar och sjukvårdstolkar kommer tidsmässigt att bli kortare.

Även Kammarkollegiets administrativa börda bör lätta något, eftersom de arbetsuppgifter som är förknippade med granskning och fastställande av bedömarnas provunderlag för del 3 utgår.

7.1.5 Snabbare granskningsförfarande

I stället för en huvud- och en medbedömare anlitas två huvudbedömare som granskar proven parallellt, men var för sig. Bedömarnas uppdrag blir genom åtgärden likvärdigt. Båda ska utföra sin granskning utifrån Kammarkollegiets bedömningskriterier och poängsätta svaren därefter. För att fånga upp de arbetsuppgifterna som i dagens process är medbedömarens, ska en checklista tas fram som bedömarna ska använda för att säkerställa att poängsättningen och poängräkningen är korrekt.

7.2 Muntliga prov

7.2.1 Prognos för provdeltagande i de muntliga proven

Antalet provdeltagare i de muntliga proven är svårt att prognostisera. Sedan hösten 2014 kontrollerar Kammarkollegiet tolkarnas realiakunskaper i auktorisationsproven i ett nytt provformat och testar även språkfärdigheter i svenska, vilket gör att tolkar med otillräckliga kunskaper inte längre kommer vidare till de muntliga proven. De senaste åren har antalet muntliga prov gått ner.

Vid den senaste provomgången som ägde rum under våren 2017 klarade bara 35 av totalt 193 provdeltagare det skriftliga provet för auktorisation som tolk. Även i de skriftliga proven inom specialistkompetenserna har lyckandegraden, främst i realiprovet, sjunkit. Av 53 provdeltagare gick endast åtta tolkar vidare till muntlig prövning.

Nedan presenteras en översikt över antalet provdeltagare i de muntliga proven under åren 2012-2016 inom respektive kompetens. Av tabellen framgår även antalet tolkar som blivit godkända i dessa prov. Statistiken omfattar muntliga prov i både talade språk och teckenspråk. Av periodens 680 muntliga provtillfällen var 106 prov i teckenspråk, resten, dvs. 574, muntliga prov i 27 talade språk. Teckenspråksproven

resulterade i 71 bifall (67 procent), medan proven i de talade språken i 211 bifall (37 procent).

Tabell 9 Provdeltagare i muntliga prov 2012-2016

Provdeltagare – muntliga prov	AT	Godkända AT	RT	Godkända RT	ST	Godkända ST
2016	69	28	16	7	23	17
2015	104	34	33	14	20	13
2014	125	50	34	8	6	3
2013	79	28	33	15	19	9
2012	83	40	28	9	8	7

En beräkning över det förväntade antalet provdeltagare i de muntliga proven under 2017-2019 visar följande

Tabell 10 Prognos provdeltagare i muntliga prov 2017-2019

Provdeltagare – muntliga prov	AT	RT	ST
2019 (prognos)	130	35	25
2018 (prognos)	120	30	20
2017 (prognos)	110	25	10

Prognosen är att antalet muntliga prov inom specialistkompetenserna kommer att ligga på samma nivå som åren innan alternativt endast öka marginellt. Eftersom rätts- och sjukvårdstolkningsproven riktar sig till redan auktoriserade tolkar är det ett begränsat antal som har rätt att anmäla sig till proven.

Tolkar i engelska, polska, ryska och teckenspråk har genom åren utmärkt sig med procentuellt bättre resultat i de skriftliga proven och genererat fler muntliga prov¹⁰. Även arabiska har en särställning sett till antalet auktorisationer, tack vare fyrdubbelt fler skriftliga provdeltagare på senare år, jämfört med andra språk. Även om Kammarkollegiets satsning i första hand riktar sig till andra språkgrupper, kommer de nya provtillfällena med all sannolikhet att leda till att antalet muntliga prov främst ökar i dessa språk.

Kammarkollegiet antar att med tiden kommer allt fler kompetenta sökande att anmäla sig till proven, dels till följd av de nämnda utbildningsåtgärderna, dels tack vare kollegiets planerade informationsinsatser om provens syfte, krav och innehåll. På längre sikt bör dessa faktorer leda till färre okvalificerade provdeltagare i de skriftliga proven och en större andel godkända i de muntliga proven.

¹⁰ Se bilaga 4, Nya auktorisationer under perioden 2012-2016

Bilaga 1: Gemensam europeisk referensram för språk (CEFR)

Tabell 11 Gemensamma referensnivåer: den globala skalan

Avancerad språkanvändare	C2	Kan med lätthet förstå praktiskt taget allt som han/hon hör eller läser. Kan sammanfatta information från olika muntliga eller skriftliga källor och därvid återge argument och redogörelser i en sammanhängande presentation. Kan uttrycka sig spontant, mycket flytande och precist samt därvid skilja mellan fi nare nyanser även i mer komplexa situationer.
	C1	Kan förstå ett brett urval av krävande, längre texter och urskilja underförstådda betydelse. Kan uttrycka sig flytande och spontant utan att i större utsträckning söka efter ord och uttryck. Kan använda språket flexibelt och effektivt för såväl sociala som studie- och arbetsrelaterade ändamål. Kan producera tydliga, välstrukturerade och detaljerade texter om komplexa ämnen. Kan på ett planerat sätt med olika medel organisera och binda samman en text till en sammanhängande helhet.
Självständig språkanvändare	B2	Kan förstå huvudinnehållet i komplexa texter om både konkreta och abstrakta ämnen, inklusive fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. Kan delta i samtal så pass flytande och spontant att ett normalt umgänge med modersmålstalare blir fullt möjligt, utan ansträngning för någondera parten. Kan producera tydlig och detaljerad text inom ett brett fält av ämnen, förklara en ståndpunkt i ett aktuellt ämne samt framhålla såväl för- som nackdelar vid olika valmöjligheter.
	B1	Kan förstå huvudinnehållet i vad han/hon hört eller läst om välkända förhållanden som han/hon regelbundet möter i arbetet, i skolan, på fritiden, etc. när det presenteras på tydligt standardspråk. Kan hantera de flesta situationer som vanligtvis uppstår under resor i områden där språket talas. Kan producera enkla, sammanhängande texter om ämnen som är välkända eller av personligt intresse. Kan beskriva erfarenheter och händelser, berätta om drömmar, förhoppningar och framtidsplaner och kortfattat ge skäl för och förklaringar till åsikter och planer.
Användare på nybörjarnivå	A2	Kan förstå meningar och vanliga uttryck som rör omedelbara behov (t.ex. mycket grundläggande information om individ och familj, inköp, lokal geografi, sysselsättning). Kan kommunicera i enkla och rutinmässiga sammanhang som kräver ett enkelt och direkt utbyte av information. Kan i enkla termer beskriva delar av sin egen bakgrund, sin närmaste omgivning samt förhållanden inom områden som rör omedelbara behov.
	A1	Kan förstå och använda välkända, vardagliga uttryck och mycket grundläggande fraser som syftar till att möta konkreta behov. Kan presentera sig själv och andra samt ställa och besvara frågor om personliga förhållanden som var han/hon bor, personer han/hon känner och saker han/hon har. Kan samtala på ett enkelt sätt under förutsättning att samtalspartnern talar långsamt och tydligt och är beredd att hjälpa till.

Tabell 12 Gemensamma referensnivåer: kvalitativa aspekter av muntlig språkanvändning, nivå C1¹¹

Omfång	Korrekthet	Flyt	Interaktion	Sammanhang
Förfogar över ett brett spektrum av språkliga resurser som gör det möjligt för honom/henne att välja formuleringar för att uttrycka sig tydligt och på en lämplig stilnivå om en mängd olika allmänna och studie-, yrkes- eller fritidsrelaterade ämnen utan att behöva begränsa vad han/hon vill säga.	Upprätthåller konsekvent en hög grad av grammatisk korrekthet; gör sällan fel och eventuella fel är svåra att upptäcka och rättas normalt.	Kan uttrycka sig ledigt och spontant, praktiskt taget utan ansträngning. Endast begreppsmässigt komplicerade ämnen kan hindra ett naturligt och flytande språk.	Kan välja en lämplig fras ur en lätt tillgänglig repertoar av samtalsresurser för att uttrycka vad han/hon ska säga för att ta eller behålla ordet, eller för att knyta an sina egna yttranden till det som andra säger på ett framgångsrikt sätt.	Kan tala tydligt, flytande och välstrukturerat: visar att han/hon behärskar organisatoriska mönster liksom konnektiv och andra sambandsmarkörer.

© Europarådet

¹¹ Källa: *Gemensam europeisk referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning*, Stockholm: Skolverket, 2009: 24-29, Libris.

Bilaga 2: Tolkauktorisationer per språk
Tabell 13 Auktorisationer per språk den 31 mars 2017

	auktorisering	rättstolk	sjukvårdstolk
albanska	28	4	3
arabiska	146	24	16
bosniska, kroatiska, serbiska	76	21	23
bulgariska	3	1	
danska	1		
dari	6		
engelska	51	22	3
estniska	4	1	
finska	61	24	22
franska	17	7	2
grekiska	6	2	1
italienska	5	1	
japanska	6		
kantonesiska	8	1	1
lettiska	7	1	1
litauiska	8	3	
makedonska	5		
nederländska	4		
nordkurdiska	4		
persiska	62	17	8
polska	67	17	10
portugisiska	1		
rikskinesiska	14	3	4
rumänska	8	2	1
ryska	88	41	25
samiska (nordsamiska)	6		
somaliska	10		
spanska	90	28	29
swahili	1		
sydkurdiska	38	11	7
teckenspråk	225		7
thai	1		
tigrinska	4	1	
tjeckiska	10	2	
turkiska	27	4	9
tyska	13	3	1
ungerska	8		
vietnamesiska	2		

Bilaga 3: Nya tolkauktorisationer under perioden 2012-2016:
Tabell 14 Nya auktorisationer 2012-2016

	AT	RT	ST	Totalt
Albanska	1	1	-	2
Arabiska	18	11	7	36
Bks	2	2	5	9
Bulgariska	-	1	-	1
Dari	4	-	-	4
Engelska	24	6	1	31
Finska	4	2	6	12
Franska	5	-	-	5
Italienska	1	-	-	1
Lettiska	1	1	-	2
Litauiska	3	3	-	6
Makedonska	1	-	-	1
Nederländska	1	-	-	1
Persiska	7	2	1	10
Polska	14	2	1	17
Rikskinesiska	3	1	2	6
Rumänska	5	1	-	6
Ryska	15	17	16	48
Spanska	10	2	1	13
Sydkurdiska	1	-	3	4
Teckenspråk	69	-	2	71
Tigrinska	1	-	-	1
Turkiska	2	-	1	3
Tyska	3	1	1	5
Ungerska	1	-	-	1
Vietnamesiska	2	-	-	2